

УДК 330.131.7

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-1834/2025-11.4>

Разумова Г.В.

доктор економічних наук, доцент, професор
кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Державний вищий навчальний заклад

«Прийзівський державний технічний університет»;

старший науковий співробітник

Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4432-4050>

Окунович І.Л.

старший науковий співробітник

лабораторії економічних досліджень

Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7250-9477>

Razumova Hanna

State Higher Education Institution “Pryazovskyi State Technical University”;

Dnipro Scientific Research Institute of Forensic Expertise

Okunevych Iryna

Dnipro Scientific Research Institute of Forensic Expertise

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНОЇ ВАРТОСТІ ПОСЛУГ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ

THEORETICAL ASPECTS OF FORMING THE STANDARD COST OF FORENSIC EXPERT SERVICES

Метою дослідження є визначення основних теоретичних аспектів формування нормативної вартості години праці судових експертів (експертогодина). Проаналізовано основні фактори, що впливають на собівартість години праці судових експертів. Проведено аналіз позитивних та негативних наслідків від зміни собівартості послуг судових експертів. Визначено основні напрями оптимізації впливу вартості експертних послуг на бізнес-середовище. Визначено необхідність розрахунку нормативної вартості години праці судових експертів. В результаті дослідження доведено потребу у розробці уніфікованої методики розрахунку собівартості послуг судових експертів. Акцентовано увагу на прозорості розрахунку нормативної вартості години праці експерта, на чому повинна будуватися єдина методики розрахунку експертогодина.

Ключові слова: експертогодина, нормативна вартість, судовий експерт, година праці, собівартість, витрати, методика.

The formation of the cost of forensic expert services is a complex but critically important process for ensuring the effectiveness of forensic expert activities and supporting business. The relevance of the study is confirmed by the fact that the lack of a unified methodology for calculating the standard cost of an hour of work of forensic experts (expert hour) creates risks of underestimation or overestimation of the cost of services. This can lead to unequal conditions for market participants, including state and private institutions. The purpose of the study is to determine the main theoretical aspects of the formation of the standard cost of an hour of work of forensic experts (expert hour). The main factors affecting the cost of an hour of work of forensic experts are analyzed. An analysis of the positive and negative consequences of changing the cost of forensic expert services is conducted. It is noted that the cost of forensic expert services is an important factor that affects various aspects of the functioning of the judicial system and the economy as a whole. On the one hand, low cost

increases the availability of expertise, but can negatively affect their quality. On the other hand, high cost may limit access to expertise, but stimulate the development of the industry. The main directions for optimizing the impact of the cost of expert services on the business environment are identified. It is established that an important element of assessing the cost of expert services is labor rationing, including determining the time required to perform a specific job. It is noted that the expert hour is a means of standardizing the expertise process and serves as a basis for fairly determining its cost. The study proves the need to develop a unified methodology for calculating the cost of forensic expert services. Attention is focused on the transparency of the process of forming the cost of an expert's hour of work, which should be the basis for a single methodology for calculating an expert hour. Transparency ensures fairness, efficiency and development of the expert services market. An important aspect is also the improvement of the qualifications of experts and the introduction of new technologies, which can contribute to reducing costs without losing quality.

Keywords: expert hour, standard cost, forensic expert, labor hour, cost, expenses, methodology.

Постановка проблеми. Судово-експертна діяльність є невід'ємною складовою правової системи, що забезпечує правосуддя на основі об'єктивних даних. Формування собівартості послуг судових експертів є важливим аспектом, який впливає як на ефективність їхньої діяльності, так і на взаємодію з замовниками їх послуг. Визначення нормативної вартості експертогодина дозволяє забезпечити справедливую оплату праці експертів, а також прозорість формування цін на експертні послуги. Отже, визначення та встановлення вартості експертогодина є актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками видано чимало наукових праць, присвячених питанню вдосконалення різних аспектів судово-експертної діяльності, в тому числі щодо визначення витрат при розрахунку собівартості години роботи експерта. Науковці виділяють необхідність враховувати різні чинники, серед яких технічна складність дослідження, витрати на обладнання та спеціальне програмне забезпечення, а також кваліфікацію експертів. Так, серед вітчизняних науковців, що розглядають у своїх наукових працях питання формування собівартості послуг судових експертів та в цілому напрями удосконалення судової експертної діяльності, можна виділити таких науковців, як С.Г. Гаспарян [8], О.М. Дуфенюк [10], Н.В. Ількова [11], С.О. Коропецька [7], Г.О. Кузнецова [12], А.О. Купріянова [11], В.А. Савченко [7], Л.П. Тимошик [4], А.М. Тимчишин [9], С.Ю. Хамініч [6] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на кількість наукових розробок з цього питання досі відсутня уніфікована методика розрахунку вартості експертогодина, що в свою чергу створює ризики заниження або завищення загальної вартості складання висновку експерта за результатами проведення експертизи (експертного дослідження).

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних теоретичних аспектів формування нормативної вартості години праці судових експертів (експертогодина).

Виклад основного матеріалу дослідження. Економіко-правові основи формування собівартості послуг судових експертів. Чинна нормативно-правова база, яка регулює діяльність судових експертів в Україні, включає Закон України «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 року № 4038-ХІІ [1], постанову Кабінету Міністрів України від 26 липня 2011 року № 804 «Деякі питання надання платних послуг науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції» [2], постанову Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 року № 710 «Про затвердження Інструкції про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів» [3],

податкове та бюджетне законодавство, а також положення про бухгалтерський облік. Собівартість послуг визначається як сукупність витрат на оплату праці експертів, амортизацію обладнання, адміністративні витрати, оренду приміщень, комунальні послуги та інші витрати, пов'язані з виконанням експертиз (експертних досліджень).

Нормативна вартість експертогодина є ключовим показником для визначення собівартості роботи експертів у різних видах судової експертизи. Цей показник дозволяє обґрунтувати фінансові витрати на проведення судових експертиз (експертних досліджень), забезпечити прозорість їх ціноутворення, а також слугує основою для бюджетного планування.

Нормативна вартість експертогодина – це планова величина, яка визначає вартість

однієї години роботи експерта з урахуванням усіх витрат, пов'язаних з його діяльністю. Розрахунок нормативної вартості є необхідним для:

- формування цін на експертні послуги – нормативна вартість є базою для розрахунку вартості конкретних експертиз;
- планування витрат – дозволяє скласти бюджет на проведення експертиз та контролювати витрати;
- оцінки ефективності – дає змогу порівнювати фактичні витрати з плановими та виявляти резерви для зниження собівартості.

Важливим аспектом при визначенні вартості години праці експертів є врахування факторів, що впливають на їх працю.

Основні фактори впливу на вартість експертогодина представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні фактори впливу на вартість години праці судового експерта

Фактор	Вплив	Пояснення
Кваліфікація експерта	Прямий	Вища кваліфікація (науковий ступінь, досвід, спеціалізація) зазвичай пов'язана з вищими витратами на оплату праці
Складність експертизи	Прямий	Чим складніша експертиза, тим більше часу та ресурсів вона вимагає, що збільшує її вартість
Кількість та зміст питань поставлених перед експертом	Прямий	Чим більше перед експертом поставлено завдань, тим більше часу на їх вирішення необхідно експерту, що збільшує вартість проведення експертизи (експертного дослідження)
Кількість об'єктів дослідження	Прямий	Значні обсяги об'єктів вимагають від експерта більше часу на їх дослідження
Вид експертизи	Прямий	Різні види експертиз мають різну складність і вимагають різного обладнання та матеріалів
Інфляція	Прямий	Зростання цін на товари та послуги призводить до збільшення витрат на проведення експертизи (експертного дослідження)
Витрати на обладнання та матеріали	Прямий	Вартість необхідного обладнання та матеріалів безпосередньо впливає на собівартість послуг експерт
Орендна плата за приміщення	Прямий	Витрати на оренду приміщення для проведення експертиз включаються до собівартості
Комунальні платежі	Прямий	Витрати на електроенергію, опалення, воду тощо також впливають на собівартість
Соціальні відрахування	Прямий	Відрахування на пенсійне забезпечення, медичне страхування та інші соціальні програми збільшують загальну вартість праці експерта
Витрати на підвищення кваліфікації	Прямий	Інвестиції в навчання та підвищення кваліфікації експертів збільшують собівартість
Адміністративні витрати	Прямий	Витрати на управління, бухгалтерію та інші допоміжні функції розподіляються між усіма видами діяльності, включаючи експертну

Джерело: сформовано авторами

Вказані фактори можуть впливати на собівартість години праці експерта як окремо, так і в сукупності. Для кожного конкретного випадку необхідно проводити детальний аналіз з урахуванням специфіки експертизи та умов її проведення. Так, наприклад, виконання судової економічної експертизи не вимагає спеціального обладнання, тоді як для проведення криміналістичної, інженерно-транспортної, інженерно-екологічної або гемологічної експертизи необхідні спеціальні інструменти та обладнання, які повинні проходити періодичне калібрування чи повірку.

Додатковими факторами, які можуть впливати на вартість експертогодини є:

- необхідність виїзду на місце проведення експертизи;
- використання спеціального програмного забезпечення;
- потреба в залученні додаткових експертів тощо.

Основними замовниками судово-експертних послуг виступають державні органи, приватні компанії та фізичні особи. До державних замовників належать правоохоронні органи, суди, органи досудового розслідування, державні установи, що займаються розслідуванням злочинів, адміністративними порушеннями, або вирішенням цивільних спорів. Приватні компанії можуть звертатися до судових експертів у разі необхідності вирішення комерційних спорів, проведення аудиту, оцінки збитків або для інших цілей, пов'язаних з господарською діяльністю. Фізичні особи зазвичай потребують експертних послуг у випадках, коли їм необхідно захищати свої права у цивільних справах, наприклад, під час розлучень, майнових суперечок або встановлення фактів, що мають юридичне значення. Ці категорії замовників користуються судово-експертними послугами для забезпечення об'єктивного, неупередженого дослідження обставин справи, що сприяє прийняттю справедливих і обґрунтованих рішень у судових процесах.

Звісно для осіб, які є платниками за проведення експертизи (експертного дослі-

дження) вартість відіграє ключову роль, оскільки висока вартість – негативно впливати на бюджет підприємств, обмежувати доступ до правосуддя тощо. Тоді як, низька вартість такої послуги може привести до недофінансування експертної установи, вплинути на якість виконання досліджень тощо.

Аналіз позитивних та негативних наслідків від зміни собівартості послуг судових експертів наведено в таблиці 2.

Отже, собівартість послуг судових експертів є важливим фактором, який впливає на різні аспекти функціонування судової системи та економіки в цілому. З одного боку, низька собівартість підвищує доступність експертиз, але може негативно вплинути на їхню якість. З іншого боку, висока собівартість може обмежити доступ до експертизи, але стимулювати розвиток галузі.

За таких умов важливим інструментом вдосконалення системи формування собівартості є застосування єдиної методики розрахунку нормативної вартості години праці судових експертів (експертогодини). Запровадження уніфікованої методики розрахунку експертогодини є важливим напрямом розвитку галузі. Така методика має базуватися на вітчизняній законодавчій та нормативно-правовій базі, міжнародних стандартах обліку витрат і включати всі необхідні статті витрат.

Враховуючи все вищенаведене, на думку авторів така методика повинна враховувати використання обладнання та вводити диференціацію експертогодини залежно від виду експертизи. Однак обґрунтування цього підходу до розрахунку експертогодини потребує нормативного врегулювання.

Регулярне коригування собівартості відповідно до змін у законодавстві, економічній ситуації та ринкових умовах дозволить уникати перекосів у ціноутворенні. також, важливими аспектами є належне фінансування судово-експертних установ, покращення матеріально-технічної бази е, впровадження нових технологій та постійне підвищення кваліфікації експертів, що може сприяти зниженню собівартості без втрати якості.

Наслідки зміни собівартості послуг судових експертів

Аспект впливу	Позитивні наслідки	Негативні наслідки
На доступність експертизи	Зниження вартості робить експертизу доступнішою для широкого кола замовників, що сприяє справедливому розгляду справ	Висока вартість може обмежити доступ до експертизи, особливо для фізичних осіб та малого бізнесу, що може призвести до несправедливих рішень
На якість експертизи	Конкуренція та прагнення знизити собівартість можуть стимулювати експертів до пошуку більш ефективних методів роботи та впровадження нових технологій, що підвищує якість експертиз	Зниження вартості може призвести до скорочення витрат на обладнання, матеріали та оплату праці, що негативно впливає на якість експертиз
На конкуренцію на ринку експертних послуг	Низька собівартість дозволяє експертним установам пропонувати більш конкурентоспроможні ціни, що стимулює розвиток ринку	Низькі ціни можуть призвести до недобросовісної конкуренції, демпінгу та зниження загального рівня якості послуг
На розвиток експертної галузі	Висока прибутковість дозволяє експертним установам інвестувати в розвиток, навчання персоналу, нові технології	Низька прибутковість може стримувати розвиток галузі, ускладнювати залучення кваліфікованих фахівців
На судову систему в цілому	Доступність та якість експертиз сприяють більш об'єктивному та всебічному розгляду справ, підвищують довіру до судової системи	Висока вартість експертиз може призводити до затягування судових процесів, збільшення витрат на судочинство

Джерело: сформовано авторами

Висновки. Формування собівартості послуг судових експертів є складним, але критично важливим процесом для забезпечення ефективності судово-експертної діяльності. Прозорість, уніфікація та адаптація методики розрахунку до сучасних умов сприятимуть покращенню якості експертних послуг. Розробка та впровадження таких підходів мають бути пріоритетом для державних органів, судово-експертних та наукових установ, що працюють у сфері судової експертизи.

Нормування праці, включаючи визначення часу, необхідного для виконання конкретної роботи, є важливим елементом оцінки вартості експертних послуг. Часова

норма встановлюється на основі типових нормативів, адаптованих до умов, у яких здійснюється експертна діяльність. Таким чином, експертногодина виступає засобом стандартизації процесу експертизи та служить базою для справедливого визначення її вартості.

У сучасних умовах необхідним кроком для забезпечення прозорості та об'єктивності у сфері судової експертизи є створення єдиної методики розрахунку нормативної вартості експертногодини. Така методика дозволить уніфікувати підходи до визначення вартості експертних послуг, усунути суб'єктивні фактори та забезпечити рівні умови для всіх учасників ринку.

Список літератури:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
2. Деякі питання надання платних послуг науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.2011 № 804. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/804-2011-п#Text>
3. Про затвердження Інструкції про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до

органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.07.1996 № 710. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-96-п#Text>

4. Тимошик Л.П. Методика визначення вартості експертогодина під час проведення судових експертиз. Актуальні питання призначення та проведення судових економічних експертиз в сучасних умовах: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (12 грудня 2024 року). Дніпро : ДніпроНДІСЕ, 2024. С. 154–160.

5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

6. Хамініч С.Ю., Сокол П.М., Гордійчук С.М. Сучасні тенденції розвитку судової експертизи на основі впровадження економічних інновацій. *Вісник Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. Економічні науки*. 2024. Випуск 2 (10). С. 45–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-1834/2024-10.6>

7. Савченко В.А., Коропецька С.О. Перспективні напрями вдосконалення судово-експертної діяльності з урахуванням зарубіжного досвіду. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 348–352. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.63>

8. Гаспарян С.Г. Напрями застосування в Україні зарубіжного досвіду кадрового забезпечення судово-експертних установ. *Архів кримінології та судових наук*. 2020. № 1. С. 129–138. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.1.2020.11>

9. Тимчишин А.М. Судова експертиза як процесуальна форма використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 1. С. 228–235. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.1.40>

10. Дуфенюк О.М. Експертиза у кримінальному провадженні за законодавством України та Польщі: порівняльне дослідження: монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 272 с.

11. Купріянова А.О., Ількова Н.В. Актуальність судової економічної експертизи в сучасних умовах. Актуальні питання призначення та проведення судових економічних експертиз в сучасних умовах: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (12 грудня 2024 року). Дніпро : ДніпроНДІСЕ, 2024. С. 8–11.

12. Кузнецова Г.О. Експертогодина. Особливості. Об'єктивність. 2023. URL: https://seu.in.ua/last_news/ekspertogodyna-osoblyvosti-ob-yektyvnist/

References:

1. VRU (1994). Pro sudovu ekspertyzu: Zakon Ukrainy vid 25.02.1994 № 4038-XII [On forensic examination: Law of Ukraine of 25.02.1994 № 4038-XII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

2. KМУ (2011). Deiaki pytannia nadannia platnykh posluh naukovo-doslidnymy ustanovamy sudovykh ekspertyz Ministerstva yustytzii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.07.2011 № 804 [Some issues of providing paid services by scientific and research institutions of forensic expertise of the Ministry of Justice: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 27.07.2011 № 804]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/804-2011-п#Text>

3. KМУ (1996). Pro zatverdzhennia Instruktii pro poriadok i rozmiry kompensatsii (vidshkoduvannia) vytrat ta vyplaty vynahrody osobam, shcho vyklykaiutsia do orhaniv dosudovoho rozsliduvannia, prokuratury, sudu abo do orhaniv, u provadzhenni yakykh perebuvauiut spravy pro administratyvni pravoporushennia, ta vyplaty derzhavnym spetsializovanyim ustanovam sudovoi ekspertyzy za vykonannia yikh pratsivnykamy funktsii ekspertiv i spetsialistiv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.07.1996 № 710 [On approval of the Instruction on the procedure and amounts of compensation (reimbursement) of expenses and payment of remuneration to persons summoned to pre-trial investigation bodies, the prosecutor's office, the court or to bodies in charge of administrative offense cases, and payments to state specialized forensic examination institutions for the performance by their employees of the functions of experts and specialists: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 01.07.1996 № 710]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-96-п#Text>

4. Tymoshchuk L. P. (2024). Metodyka vyznachennia vartosti ekspertohodyny pid chas provedennia sudovykh ekspertyz [Methodology for determining the cost of an expert hour during forensic examinations]. Current issues of appointment and conduct of judicial economic expertise in modern conditions: collection of materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (December 12, 2024), pp. 154–160.

5. MJU (1998). Pro zatverdzhennia Instruktii pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen ta Naukovo-metodychnykh rekomendatsii z pytan pidhotovky ta pryznachennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen: Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 08.10.1998 № 53/5 [On approval of the Instructions on the appointment and conduct of forensic examinations and expert studies and Scientific and methodological recommendations on the preparation and appointment of forensic examinations and expert studies: Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 08.10.1998 № 53/5]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

6. Khaminich S., Sokol P., Hordiichuk S. (2024). Suchasni tendentsii rozvytku sudovoi ekspertyzy na osnovi vprovadzhennia ekonomichnykh innovatsii [Current trends in the development of forensic expertise based on the implementation of economic innovations]. *Bulletin of Dnipropetrovsk Scientific Research Institute of Forensic Expertise of the Ministry of Justice of Ukraine. Economic Sciences*, no. 2 (10). DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-1834/2024-10.6>
7. Savchenko V. A., Koropetska S. O. (2022). Perspektyvni napriamy vdoskonalennia sudovo-ekspertnoi diialnosti z urakhuvanniam zarubizhnogo dosvidu [Prospective areas of improvement of forensic expert activity based on international experience]. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, no. 4. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.63>
8. Hasparian S. H. (2020). Napriamy zastosuvannia v Ukraini zarubizhnogo dosvidu kadrovoho zabezpechennia sudovo-ekspertnykh ustanov [Directions of application of international experience of staffing of forensic institutions in Ukraine]. *Archives of Criminology and Forensic Sciences*, no. 1. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.1.2020.11>
9. Tymchyshyn A.M. (2023). Sudova ekspertyza yak protsesualna forma vykorystannia spetsialnykh znan u kryminalnomu provadzhenni [Forensic examination as a procedural form of using special knowledge in criminal proceedings]. *The South Ukrainian Law Journal*, no. 1. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.1.40>
10. Dufeniuk O. M. (2018). Ekspertyza u kryminalnomu provadzhenni za zakonodavstvom Ukrainy ta Polshchi: porivnialne doslidzhennia: monohrafiia [Expertise in criminal proceedings under the legislation of Ukraine and Poland: a comparative study: monograph]. Lviv: LvDUVS. Available at: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3601/1/Монографія%20Дуфенюк%20макет%20B5-28.10.pdf>
11. Kupriianova A. O., Ilkova N. V. (2024). Aktualnist sudovoi ekonomichnoi ekspertyzy v suchasnykh umovakh. Aktualni pytannia pryznachennia ta provedennia sudovykh ekonomichnykh ekspertyz v suchasnykh umovakh: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii [The relevance of forensic economic expertise in modern conditions. Current issues of the appointment and conduct of forensic economic expertise in modern conditions: collection of materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference]. Dnipro: DniproNDISE.
12. Kuznietsova H. O. (2023). Ekspertohodyna. Osoblyvosti. Obiektivnist [Expert hour. Features. Objectivity]. Available at: https://seu.in.ua/last_news/ekspertogodyna-osoblyvosti-ob-yektyvnist/